

Nr 16

Utlåtande i anledning av motioner om prioritering inom kreditpolitiken av garantilån för jordbruksändamål.

I de likalydande motionerna I:230 av herr *Svanström m. fl.* och II:269 av herr *Johansson i Växjö m. fl.* hemställes att riksdagen skall »uttala att garantilånen vad beträffar jordförvärvs- och rationaliseringslånen skall gå utanför den kvot som riksbanken beslutat och alltså vara oberoende av den ökade inlåningen».

Motionerna

Strukturrationaliseringen inom jordbruket är, framhåller motionärerna, mycket kapitalkrävande. Den sker enligt statsmakternas intentioner, och staten lämnar genom lantbruksnämnderna garanti för vissa lån som erfordras i samband därmed. De kreditrestriktioner som tillämpas medför emellertid att det blir svårt för kreditinstitutet att tillhandahålla ifrågakvarande krediter. Vid fastighetsförsäljning kan köparens bank, påpekas det, normalt skaffa visst underlag för lån till köparen genom att utverka en motsvarande insättning från säljaren, men denna möjlighet står inte öppen då säljaren är en lantbruksnämnd. Om kreditgarantier skall vara meningsfulla är det enligt motionärernas uppfattning nödvändigt att de berättigar till lån oberoende av kreditrestriktionerna.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Statlig kreditgaranti på jordbrukets område

Lån med statlig kreditgaranti kan erhållas för flera olika ändamål på jordbrukets och trädgårdsnäringsens områden. Under budgetåret 1969/70 får sådan garanti lämnas för lån till ett sammanlagt belopp av 300 milj. kr., därav 90 milj. kr. för lån till yttre rationalisering, 90 milj. kr. för lån till inre rationalisering och 55 milj. kr. för jordförvärvslån.

Prioritering inom kreditpolitiken

Avsikten med de kreditpolitiska åtgärder som tillgrips under perioder då behov av kreditåttstramning föreligger är inte endast att hålla tillbaka efterfrågan på kredit utan också att rationellt fördela tillgängliga kreditresurser. Bland de instrument som kan utnyttjas härför ingår uppställandet av krav på kreditinstitutens likviditet och placeringar. Sådana krav kan komma till uttryck genom förordnande om

likviditets- och placeringskvoter enligt gällande lagar härom eller genom att riksbanken träffar överenskommelser med eller utfärdar rekommendationer till kreditinstituten att vissa placeringsregler skall tillämpas. Statens och bostadsproduktionens kreditbehov har i dessa sammanhang fått en prioriterad ställning.

Ett sådant system förordades av kreditmarknadsutredningen i dess betänkande »Banklikviditet och kreditprioritering» (SOU 1960:16). Betänkandet låg till grund för propositionen 1962:52, vari förslag till den nu gällande kreditpolitiska beredskapslagstiftningen framlades.

I remisskritiken mot kreditmarknadsutredningens avgränsning av prioriteringsområdet anfördes från vissa håll att andra investeringsändamål, bl. a. jordbrukets, kunde vara lika viktiga från samhällets synpunkt som statens investeringar och bostadsbyggandet. Chefen för finansdepartementet uttalade i propositionen (s. 63) att avsikten inte var att skapa ett permanent prioriteringssystem, gynnande ett kanske med tiden växlande urval kvalificerat samhällsviktiga ändamål. Placeringskvotlagen skulle, anförde han, tjäna ett stabiliseringspolitiskt syfte genom att möjliggöra att finansieringen av i andra former reglerade investeringar tillgodosågs, medan begränsningen av krediterna till övriga ändamål kunde utnyttjas som ett medel i den politik som syftade till samhällsekonomisk balans. Utifrån denna syn på placeringskvotlagens uppgift ansåg departementschefen den föreslagna gränsdragningen för de prioriterade krediterna vara lämplig. En förutsättning för ställningstagandet angavs vara att lagstiftningen om placeringskvoter var begränsad i tiden på sätt som föreslogs och att sålunda ett nytt ställningstagande till prioriteringsarrangemangen komme att ske inom en icke alltför avlägsen framtid. Departementschefen uttalade förhoppningen att utvecklingen på kreditmarknaden skulle gå mot en successivt bättre balans, som skulle innebära ett försvinnande av de olägenheter som följde av att odiskutabelt samhällsviktiga investeringar inom vissa sektorer, bl. a. jordbruket, lämnades utanför den prioriterade sfären. Att prioriteringen successivt avvecklades sades vara att föredraga framför att en allt vidare krets av kreditbehov inrangerades i den prioriterade sektorn.

I olika motioner som väcktes i anledning av propositionen föreslogs bl. a. att all garantilånggivning skulle erhålla samma prioriterade ställning som långivning till bostadsproduktionen och att en utredning skulle komma till stånd angående den prioriterade lånesektorns omfattning i syfte att bereda bättre lånevillkor åt bl. a. jordbruksnäringens investeringar. Dessutom förekom yrkanden på att förslaget till lag om placeringskvoter skulle avslås. Bankoutskottet (utl. 1962:17) uttalade i prioriteringsfrågan att det för åstadkommande av en effektiv kreditpolitik var viktigt att man klart avgränsade de kreditmarknadssektorer där speciella förhållanden, huvudsakligen liggande utanför kreditpolitiken, talade för en prioritering och att man ej vidgade dem genom att med dem införliva vissa närliggande sektorer. Utskottet avstyrkte prioritering av ytterligare kreditbehov. Riksdagen följde utskottet och avsåg sålunda en reservation av centerpartiets representanter i utskottet enligt vilken alla lån med statlig kreditgaranti borde omfattas av prioriteringen.

I anledning av motioner om prioritering av kommunernas upplåning för vatten- och avloppsanläggningar gav bankoutsrottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1964:19 enhälligt uttryck åt sin bestämda uppfattning att någon ytterligare prioritering av vissa finansieringsbehov inte borde ske inom kreditpolitiken.

Den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen har genom beslut 1965 (BaU 35) och 1968 (BaU 44) erhållit förlängd giltighet för treårsperioder utan att prioriteringsfrågan aktualiserats i vidare mån än att förslag framlagts att placeringskvotslagen skulle upphöra att gälla. Detta förslag stöddes 1965 av samtliga borgerliga partier men 1968 endast av högerpartiet.

Nu tillämpade kreditrestriktioner

En redogörelse för de kreditrestriktioner som införts under år 1969 lämnas i bankofullmäktiges senaste berättelse om riksbankens förvaltning (BaU:s mem. 1970:1, s. 5).

Här må blott erinras om att Kungl. Maj:t förordnat om likviditetskvoter och kassakvoter för affärsbankerna samt att riksbanken med övriga institut eller institutsgrupper på kreditmarknaden träffat överenskommelse om särskilda placeringsregler. Beträffande jordbrukskasserörelsen — till vilken motionärernas resonemang i första hand torde hänföra sig — innebär överenskommelsen att centralkassorna för jordbrukskredit skall avsätta en tredjedel av sin inlåningsökning i likvida tillgångar, vari inräknas kassa, nettofordringar på inhemska banker, obligationer och skattkamarväxlar.

Utskottet

De kreditrestriktioner som måst genomföras under det senaste året medför självfallet vissa svårigheter för kreditinstitutet att tillgodose oprioriterade kreditbehov. Även lånesökande som erhållit statlig kreditgaranti kan drabbas därav. Detta förhållande, som kritiserats av motionärerna, står helt i överensstämmelse med de principer för prioriteringen på kreditmarknaden för vilkas innebörd och motivering utskottet ovan redogjort. I samband med sitt beslut 1962 om antagande av de kreditpolitiska beredskapslagarna avvisade riksdagen förslag om att bl. a. garantilån för jordbruksändamål skulle innefattas i prioriteringen. De skäl som föranledde detta ställningstagande är alltså giltiga.

Med återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I:230 och II:269.

Stockholm den 10 mars 1970

På bankoutsrottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (m), Lundin (s), Annerås (fp), och Thorsten Larsson (cp)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Rask (s), Löfgren (fp) och Stridsman (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Börjesson* i Glömminge (cp) och *Stridsman* (cp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Långivning med statlig kreditgaranti för jordförvärv och för yttre och inre rationalisering av jordbruket utgör ett centralt inslag i jordbrukspolitiken. Syftet med det system som sålunda införts motverkas emellertid genom de kreditrestriktioner som nu tillämpas. Även den som erhållit utfästelse om statlig kreditgaranti riskerar nämligen att inte bli i stånd att uppta erforderligt lån. En sådan ordning är uppenbart otillfredsställande. Det är enligt utskottets mening angeläget att på detta område en bättre samordning mellan olika grenar av den statliga politiken kommer till stånd. För att statsmakternas jordbrukspolitiska intentioner skall kunna förverkligas fullt ut synes det vara nödvändigt att även garantilån av de slag som här nämnts hänförs till den prioriterade sektorn på kreditmarknaden.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen i anledning av motionerna I:230 och II:269 hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning rörande prioritering inom kreditpolitiken av garantilån för jordbruksändamål.»